

Statsminister Kåre Willoch

HØYRES LANDSMØTE I OSLO, 24.-26. august 1984.

Ærede forsamling,

Dette landsmøte har markert, og vil markere, vårt partis hundreårsjubileum med den verdighet og den festivitas som en så sentral begivenhet i landets politiske historie ikke bare fortjener, men krever. Men min oppgave nå må være å ta opp noen av våre fremtidsoppgaver, i lys av bl.a. den veiledning som historiske lærdommer og prøvede tradisjoner og prinsipper gir oss.

Allerede det forhold at Høyre ved 100-års jubileet er deltager i en borgerlig samarbeidsregjering, markerer troskap mot en viktig hovedlinje i partiets politikk. Partistiftelsen hadde riktignok tilsynelatende et motsatt siktepunkt. Men den var nødvendig for å sikre en valgmulighet mellom to flertallsalternativer i norsk politikk. Etter oppsplittingen av norsk politikk i flere partier, ville Høyre bevare muligheten for handlekraftige borgerlige regjeringer ved borgerlig samarbeid, og derved fremdeles gi velgerne et klart valg mellom to hovedalternativer.

En av de første store talsmenn for borgerlig samarbeid var allerede Fredrik Stang d.y., i begynnelsen av dette århundre. I etterkrigstiden var John Lyng og Sjur Lindebrække hovedarkitekter for disse samarbeidsbestrebelsene, med dagens borgerlige flertallsregjering som logisk resultat.

Det er en viktig forpliktelse for alle med medansvar for en samarbeidsregjering å medvirke til den gjensidige respekt, den samordning og det samhold som trenges for at en koalisjon skal lykkes. I et mangepartisystem som vårt vil behovet for koalisjoner være normalt. Det er derfor en fordel for hele det politiske systemet at det utviles en politisk tradisjon og handlingsmønstre som medvirker til at koalisjoner kan fungere godt.

-- * --

I alle partiets hundre år har vernet om Norges frihet vært sentralt. Det krever både et tilstrekkelig nasjonalt forsvar, og en utenrikspolitikk som kan sikre oss den støtte vi trenger for å bevare freden i en utsatt posisjon.

De senere år har bekreftet Høyres misjon, forpliktelse og pålitelighet når det gjelder å holde vårt land på stø kurs i sikkerhetspolitikken. Vi har måttet kjempe for, og heldigvis vunnet frem med at våre forpliktelser overfor den vestlige forsvarsallianse skal oppfylles uavkortet. Vi har møtt stormer fra opposisjonen p.g.a. vår urokkelige støtte til NATO's fasthet i

forhandlinger med Sovjet-unionen. Men vi ville ikke og kunne ikke vike fra lojaliteten overfor det vestlige fellesskap som trygger vår frihet.

Samtidig har vi hele tiden ønsket å styrke Norges stemme ved gjenreisning av bredere enighet om vårt lands forhold til omverdenen. Og til slutt har det gått den riktige veien i retning av større enighet. Vi vil fortsette samarbeidslinjen, under den klare forutsetning at Norge fortsatt skal bidra til den styrke og det samhold i NATO som er nødvendig for å trygge Vestens fred og frihet.

Det norske folks oppslutning om NATO er sterk, og nesten alle politikere markerer sin enighet i den. Likevel finnes det farlige trekk i situasjonen. Alliansen kan ikke opprettholde den nødvendige politiske styrke uten tillit mellom medlemslandene, og samhold overfor den gigantiske militærmakt i øst. Det bør de huske som finner det hensiktsmessig stadig å angripe vår største allierte, som lett tar utspill og uttalelser i verste mening, og som regelmessig går mot alliansens felles krav til Sovjet. Vi skal ikke unnlate å kritisere det vi mener er galt, men vi bør ikke så grunnløs tvil til om våre venners motiver. Til og med i utenrikspolitikken kan det være klokt å huske ordene i Håvamål om å være sine venners venn.

A hindre krig er en altoverveiende oppgave, men bare en defensiv del av vårt utenrikspolitiske engasjement. Vi arbeider samtidig offensivt for å bidra det vi kan til å gjøre verden til et bedre og tryggere sted å leve. Vi er aktivt engasjert i arbeidet for rustningskontroll og nedrustning. Vi satser på bedre internasjonalt økonomisk samarbeid for å styrke grunnlaget for vekst og høyere sysselsetting. Vi satser meget sterkt på hjelp til fattige land. Vi er aktivt engasjert i kampen for menneskerettighetene mot diktatur og undertrykkelse. Når vi nå retter blikket langt frem, fordi vi feier et jubileum som retter oppmerksomheten mot de lange linjer i utviklingen, vil jeg gjerne også få understreke helt spesielt vår forpliktelse til å delta i kampen for å bevare jordens produktive ressurser og økologiske balanse.

Sur nedbør er et uhyggelig eksempel, problem og varsel om at landene må ta et globalt krafttak for å hindre at vi blir ødelagt av vårt eget avfall. Samtidig viser dette eksempel noe nedstemmende om det som kalles praktisk politikk også i Norge: Alle partier taler energisk mot sur nedbør. Alle støtter resolusjoner om at andre land må ta seg sammen. Men da så Regjeringen ville stanse utslippene av 17 000 tonn svovel pr. år fra smeltehytta i Sulitjelma, gikk alle andre partier enn Høyre mot saneringen.

Høyre står for en konsekvent og realistisk, og samtidig nøktern kamp mot de livstruende globale

miljøproblemer og ressursødeleggelse, og vilje til å erkjenne at det krever at vi også feier for egen dør.

-- * --

Nasjonal uavhengighet har også meget med økonomi å gjøre. Flere land er blitt tvunget til smertefulle tilstrammingsiltak innenlands, med senket levestandard for folk flest, fordi gjelden til utlandet ble for stor. Endog våre nærmeste naboer har gjennomlevet dette. Da vi overtok regjeringsansvaret var Norges samlede gjeld til utlandet nær 90 milliarder kroner. Ved utløpet av inneværende år vil den antagelig være redusert til 74 milliarder. Dette vil si at gjelden til utlandet er redusert med litt over 1/3 i realverdi.

Denne stabilisering har dessverre utløst ny farlig lettsindighet og en strøm av vrangforestillinger. Noen skriver at gjelden til utlandet er betalt, og at vi dessuten har 60 milliarder i reserver. Det er dessverre tøv. Selvom statskassens gjeld til utlandet er betalt, har statsbanker, fylker, kommuner og andre norske så stor gjeld til utlandet, at Norges samlede nettogjeld til utlandet pr. innbygger ved siste årskifte fremdeles var større enn f.eks. Sveriges, til tross for de store underskuddene man har hatt der gjennom en lang årrekke. Derfor er det meget verdifullt at vi reduserer gjelden til utlandet ytterligere. Vi vet jo ikke om eller når oljeinntektene og andre eksportinntekter kan svikte. Vår økonomiske politikk skaper større trygghet for vårt land.

Slik som disse forholdene fremstilles i massemedier, er det likevel helt naturlig at folk flest spør hvorfor vi ikke kan bruke mer av oljepengene for å løse flere oppgaver innenlands. Svaret er at det gjør vi jo. Det er meningsløst å snakke om at vi "ruger" på oljepengene. Vi bruker dem til å styrke Norges stilling både ute og hjemme. Vi bruker mer oljepenger innenlands hvert eneste år - heller for meget enn for lite. Og både den private levestandarden og de offentlige utgiftene er større enn noensinne, antagelig heller større enn de burde være. Det nøytrale OECD påviser at Norge fører en mer ekspansiv økonomisk politikk enn nesten alle andre OECD-land.

Våre motstandere taler ustanselig om Regjeringens "nedskjæringspolitikk." Men det faktiske forhold er at de samlede offentlige utgiftene er økt i realverdi. De tar en like stor del av landets samlede inntekter nå som da vi overtok regjeringsansvaret. De burde nok heller ha vært mindre enn større. Der hvor sosialistene har regjeringsansvar, gjennomfører de en sterkere nedbremsning av de offentlige utgiftene enn vi kan få flertall for her, også der hvor arbeidsløsheten er meget større enn hos oss. Og likevel krever Det norske Arbeiderparti stadig mer og mer offentlige utgifter, med høyere skatter og høyere inflasjon som uundgåelige konsekvenser, dersom de skulle få rå.

Men hvordan kan det så henge sammen at utgiftene stiger videre når Regjeringen sparer så meget? Svaret har to viktige deler: Sparetiltakene er langt mindre

drastiske enn taleføre pressgrupper og en hektisk opposisjon sier. De moderate sparetiltakene som blir gjennomført er nødvendige for å skaffe nok midler til flere pensjonister, flere skoleelever, flere studenter, mer til helsevesenet, bedre forsvar og meget annet.

Og fremtidsoppgavene er så store, at de bare kan løses ved en kombinasjon av høyere effektivitet, nedskjæring på enkelte poster, og bruk av mer enn alle innsparte midler til økt innsats på særlig viktige felter.

Helsevesenet og eldreomsorgen peker seg ut som områder for fortsatt utgiftsvekst. Men vi må samtidig erkjenne at oppgavene ikke kan løses bare ved økte bevilgninger. De krever samtidig bedre organisasjon og høyere effektivitet. Arbeidet med dette er i full gang.

Staten kan gjøre meget for å skape et tryggere samfunn for alle. Men det offentlige vil aldri kunne makte oppgaven alene. Alle positive krefter i samfunnet må trekke sammen. I arbeidet for den videre utvikling av velferdssamfunnet har vi derfor ikke råd til å unnlate å utnytte de store ressurser som ligger i det frivillige engasjement, - et engasjement som også kan imøtekomme klare behov for medmenneskelighet, deltagelse og ansvar. Tiltak som gjør det lettere for mennesker å vise medmenneskelighet i praksis, er viktige skritt på veien mot et mykere og mer menneskevennlig samfunn.

-- * --

Selvfølgelig har skattetrykket også gått ned. Skattenes og avgiftenes andel av landets samlede inntekter, utenom oljen, er sunket fra nesten 52% i 1981 til anslagsvis 49% i år. Disse tallene tilsvarer en nedgang i skatter og avgifter på 10 milliarder kroner i 1984, i forhold til det skattenivå vi hadde i 1981. Det skyldes både Høyres målbevisste arbeid for skattelettelse, og at skatteformer også av andre grunner bringer inn mindre enn før. Det faktiske innhold i dette er at vi har brukt av oljeinntektene til skattelettelse, i tillegg til at vi har bremsset stigningen i utgiftene.

Fordi sammenlikninger med Sverige kan forundre mange, må jeg nevne at skatter og avgifter - utenom oljevirkksomheten - gjennomsnittlig er lavere i Norge enn der. De har riktignok lavere avgifter på bensin, alkohol og tobakk. Men til gjengjeld betaler de mer på andre måter, særlig gjennom høyere arbeidsgiveravgifter.

Det er likevel naturlig å hevde at flere skatter og avgifter er for høye i Norge. Men de er altså i sum 10 milliarder kr. lavere enn de ville ha vært, hvis vi skulle ha opprettholdt nivået fra 1981. Det er klart at det begrenser mulighetene for nye lettelse, når vi samtidig ønsker å løse en rekke samfunnsoppgaver bedre. De muligheter for ytterligere

lettelser som foreligger må derfor konsentreres om inntektsskattene, som er mest skadelige, og om lettelser for barnefamiliene, som danner grunnlaget for Norges fremtid.

-- * --

Skattepolitikken er en del -- men bare en del -- av arbeidet for å gjenreise vekstevnen i norsk økonomi. Og den har medvirket til å begrense kostnadsstigningen og styrke grunnlaget for nye initiativ og høyere produksjon. Men det er ennå meget å gjøre før vekstevnen igjen blir tilfredsstillende.

Under arbeidet med skattereformer må Høyre alltid legge avgjørende vekt nettopp på virkningene for vekstevnen i samfunnet. Når Skattekommisjonens innstilling kommer, må vi drøfte den med åpent sinn, og med villighet til også å ta upopulære standpunkter.

Det er lett å se at det nåværende skattesystem har meget alvorlige svakheter. De ble bare verre i Arbeiderpartiets tid, mens vi har begynt det tidkrevende arbeidet med å rette på dem. Vi vil arbeide energisk videre for å skape større rettferdighet, og hindre omgåelser og unnlatelser av plikten til å betale for felles goder etter evne. Men vi må ikke gå med på hastverksbeslutninger som kan bringe oss fra dårlig

til enda verre. Den rådende stemning i Arbeiderpartiet gir grunn til å frykte det.

Vi arbeider systematisk for lettelsers i marginalskatten. Offentlige lekkasjer bekrefter at Skattekommisjonen støtter våre synspunkter på sentrale punkter.

For å få til en stor nok reduksjon av skatteprogresjonen må vi både bremse veksten i de offentlige utgiftene, og gjennomgå fradragene på selvangivelsen, for å se om noen kan sløyfes eller reduseres, slik at lettelsene i stedet kan komme i form av lavere skatteprosent.

Vi må også bygge forsvarsverker mot en gjentakelse av visse uheldige erfaringer med skattereformen av 1969. Da fikk man skjerpelser på enkelte områder, og til gjengjeld vesentlig lavere inntektsskatt. Men derefter sørget andre partier for at lettelsene ble borte, mens skjerpelsene ble beholdt. Vi må prøve å stenge veien for den nye forhøyelse av skattetrykket, som våre motstandere åpenbart vil gjennomføre hvis de får myndighet til det.

Selvfølgelig vil Arbeiderpartiet foran valget fornekte sin trang til skatteforhøyelser. Men deres voldsomme agitasjon mot skattelettelsene i denne perioden, må jo bety at de helst vil gjenninnføre det tidligere nivå, det vi si mangfoldige milliarder mer

enn skattyterne betaler idag. Og det lar seg ikke gjøre uten at folk flest må betale det meste, selvom Arbeiderpartiet også vil øke belastningene på arbeidsplassene. Hvis Arbeiderpartiets krav om høyere utgifter skulle gjennomføres, vil jo et vesentlig høyere skattetrykk bli en logisk konsekvens.

-- * --

Et hovedproblem for norske arbeidsplasser, som ikke er løst godt nok, er altfor høye produksjonskostnader i forhold til konkurrentene i utlandet. Konkurranssevnen er riktignok forbedret i forhold til 1982. Og det har lyktes å få ny vekst i produktiviteten, etter mange års stagnasjon. Men forbedringene er fortsatt for små. Totale lønnskostnader pr. time i industrien er derfor høyere i Norge enn i alle andre land i Europa. Etter at svenskene startet billigsalg av svenske kroner er lønnskostnadene der anslagsvis 12% lavere enn i Norge.

Egentlig er det godt gjort av norsk næringsliv å klare seg såvidt bra i konkurranse med land som har langt lavere kostnader. Men forskjellene er for store til å tillate den vekst og sysselsetting vi trenger.

Den store arbeidsløsheten i land som vi konkurrerer med, medvirker til at produksjonskostnadene stiger mindre der enn her. Men vi kan ikke hindre større arbeidsløshet hvis vi fortsetter med høyere lønnsstigning enn konkurrentene. Vi må finne løsninger som sikrer

at vi, med mindre arbeidsløshet, ikke bevilger oss større lønnsstigning enn de land som har større arbeidsløshet.

De former for samarbeid mellom organisasjoner og myndigheter for å begrense kostnadsstigningen som ble prøvet i Ap's regjeringstid, og som mange hadde store forventninger til, viste seg dessverre å motvirke sin egen hensikt. Den nåværende inntektspolitikk fungerer bedre, men fremdeles ikke godt nok. Vi vil ta opp nye drøftelser om disse problemer med partene i arbeidslivet.

Fordi inflasjonen har utløst arbeidsledigheten hos oss, er også at kampen mot inflasjonen er en hovedsak i arbeidet for å bevare arbeidsplasser og skape nye i konkurranse med utlandet. Vi har oppnådd gode resultater. La meg illustrere forholdene slik: Hvis inflasjonen hadde fortsatt i samme tempo som i Arbeiderpartiets siste regjeringsår, ville prisnivået i 1984 ha ligget ca. 14% høyere enn det faktisk gjør. Dette er ikke en påstand om hva som ville ha skjedd under Arbeiderpartiet, men en påvisning av verdien av redusert inflasjon. Enhver kan jo tenke seg hvor mange titusener av arbeidsplasser som ville gått tapt, hvis vårt kostnadsnivå hadde vært enda så meget høyere.

Men kampen mot inflasjonen møter voksende motkrefter. Arbeiderpartiet presser ustanselig på for å få offentlige utgifter og utlån sterkere opp, og er ikke helt alene heller - for å si det forsiktig. Mektige

pressgrupper bombarderer publikum med skremmede partsinnlegg om hvor dårlig det er på akkurat deres område, som grunnlag for krav om mer penger til egne formål.

Men bevilgninger av enda mer papirpenger fra de offentlige kasser, betyr uvegerlig mer inflasjon, høyere kostnader, og tap av arbeidsplasser som konkurrerer med billigere arbeidskraft i Sverige, Danmark og andre land med lavere kostnader. Høyre er en demning mot inflasjonspresset. Alle de som prøver å skyte denne demningen i stykker, bør tenke på den skadeflom de selv ville bli rammet av hvis de skulle lykkes.

-- * --

Samtidig med fortsatt kamp mot inflasjonen, vil vi arbeide aktivt videre for å bekjempe arbeidsløsheten også på andre måter: bedre vilkårene for arbeidslivet, meget omfattende direkte sysselsettingstiltak, og en sterk utvidelse av utdanning og opplæring.

Det ville være strutse-politikk å overse at perspektivene for sysselsettingen i flere år fremover maner til eftertanke og innsats. Hvis vi skulle følge opposisjonens oppskrift, vil Norge om noen år ha de aller fleste arbeidstagere i offentlig virksomhet, og havne i en dyp krise når oljepengene ikke lenger kan skaffe nok valuta til å betale importen. Vi må avvise en slik kortsynt politikk, og følge en linje som kan

skape en bedre balanse mellom konkurranseutsatte og andre arbeidsplasser.

Et sunt og sterkt nok arbeidsliv krever bedre utdannelse, mer forskning, høyere teknologi. Det teknologiprogram som foreligger til behandling på dette Landsmøte er et verdifulle bidrag i denne sammenheng.

Et sterkere arbeidsliv krever også stimulanser til initiativ og innsats, gode vilkår for frivillig sparing, enklere lovgivning, mindre byråkrati og større handlefrihet for den enkelte, og respekt for rettsstaten og eiendomsretten.

Vi er på vei fremover på alle disse områdene, av hensyn til arbeidslivet, men også i høy grad fordi dette er vår forpliktelse i samsvar med de ideer og verdier som vi mener må forme morgendagens samfunn.

Dypest sett er dette også tiltak i pakt med Høyres syn på forholdet mellom individ og samfunn, - at den enkelte skal kunne leve sitt liv mest mulig fritt, med utstrakte muligheter til utfoldelse og aktivitet innenfor forsvarlige samfunnsmessige rammer, Frihet og demokrati forutsetter spredning av makt, rettssikkerhet og reell privat eiendomsrett. Erfaringene viser at det er usvekket behov for den uavhengighet, innsatsvilje og skapertrang som eiendomsretten bidrar til.

Samtidig må vi fortsette et usvekket arbeid for at alle skal kunne følge seg trygge på at likestilling og likeverd, uansett kjønn, rase, tro eller sprog, er solid forankret i samfunnets lover og menneskenes bevissthet. Det er nok et stykke igjen.

-- * --

Tap av perspektiv ville være farlig i sysselsettingspolitikken, og kan bli katastrofalt i sosialpolitikken. Vi må nå samle kreftene om de viktigste krav, og ikke ødelegge mulighetene ved å øse ut nye milliarder til formål som ikke er av høyeste viktighet. Vi må gjøre mer for reelt svake grupper. Vi må se i øynene at antallet pleietrengende vil vokse dramatisk i årene fremover og kreve sterkt økte utgifter. Vi må dekke disse behovene. Og da kan ikke svaret være mer penger til lengre ferier, høyere tilleggspensjoner, lavere pensjonsalder og andre populære formål.

For å bidra til mer langsiktig tenkning, har Regjeringen sørget for en utredning av Folketrygdens fremtidige utgifter og inntekter. Den viser med skremmende tydelighet at utgiftene blir større enn våre etterkommere kan makte - uansett oljepenger, hvis vi ikke nå avstår fra flere kostbare reformer av den typen som skaper tilfredshet idag og store utgifter i fremtiden.

Men straks efter at man har konstatert at utgiftene for våre etterkommere blir for store, kommer så allikevel alle kravene om å gjøre dem større. Dette vil bety enda sterkere overføringer fra fremtidens yrkesaktive til fremtidens pensjonister, det vi si fra våre etterkommere til oss selv. Man risikerer å belaste fremtidens yrkesaktive så sterkt, at fødsels-tallene går ytterligere ned, og hele samfunnets fremtid kommer i fare. Et absolutt nødvendig engasjement for å unngå overbefolkning i verden i det hele, må ikke føre til at vi overser det grunnleggende problem for oss selv at gjenveksten i vårt eget folk er alvorlig svekket.

Man må se i øynene at tilgangen av ungdom om få år vil gå drastisk ned. Om ytterligere noen år går den arbeidsføre befolkning raskt nedover, mens antallet eldre blir stadig større. Stadig færre skal forsørge stadig fler. Dette perspektiv tilsier varsomhet med reformer som vil øke belastningen ytterligere for fremtidens få yrkesaktive.

-- * --

Når vi ser 100 år bakover, er det nærliggende å si at verden er drastisk forandret. Man kan også bli mer filosofisk og spørre om livet likevel ikke er mindre forandret enn man skulle tro. Men vi kan konstatere en enorm materiell forbedring for folk flest. Og den skal vi glede oss over og bygge videre på. Vi kan også konstatere en vekst og spredning i

kunnskap, erkjennelse og kulturgoder som har gitt en fantastisk styrkelse om mulighetene for et rikere liv.

Utviklingen har likevel ikke fritatt oss for problemer, hverken mindre daglige eller store og perspektivrike.

Et av hovedproblemene i store deler av den mest utviklede verden idag, er at kampen om fordelingen av godene får former som kan ødelegge selve veksten. Også vi i Norge lider under dette. Men vi har styrket grunnlaget for ny vekst. Vi er på rett vei. Vi må motstå presset i retning av en lettsindig politikk, som kan ødelegge alt som er vunnet og skape enda større vanskeligheter i fremtiden. Og vi må satse på en bred mobilisering av de rike menneskelige ressurser i vårt samfunn. Kan vi make dette, har vi alle muligheter for ny vekst og fremgang. Og vi har mange store og inspirerende oppgaver å bruke den til.

Men tross vår naturlige opptatthet av materielle og målbare størrelser, må vi samtidig vie større oppmerksomhet til de immaterielle og etiske utfordringer som også politikken må ta imot.

Vi må ikke innbille oss at vi kan stanse den delen av den teknologiske utviklingen som er med på å skape de etiske utfordringene. Og vi må ikke tro at etikk i politikk betyr motstand mot ny innsikt og bruk av ny teknologi i menneskelige forhold. Men vi må innpasse alt dette i et mønster som gir det enkelte

menneske del i både den materielle trygghet, den
åndelige forankring og det stabile menneskelige
felleskap som er vilkår for det gode liv.

-- * --